

Beste Rob,

Als vervolg op de eerdere email van Rudi tref je onderstaand input/enkele opmerkingen aan van onze specialisten binnen Audit Rabobank.

Mochten er nog vervolgvragen op opmerkingen zijn dan hoor ik het graag.

Mag ik je vragen deze email door te leiden naar Gonny Linde.

'Wij hebben gekeken naar de NBA Green Paper "Moraal versus wet". Naast een antwoord op de gestelde vragen hebben we ook de volgende drie algemene opmerkingen:

- Scope (pagina 8): "Deze green paper richt zich voornamelijk op de publieke waarden." Er kunnen ook dilemma's ontstaan binnen de andere waarden die genoemd worden, bijvoorbeeld binnen organisatorische waarden van het accountantskantoor. Wellicht goed om duidelijk te maken dat deze dilemma's kunnen spelen, maar dat deze paper zich vooral richt op dilemma's die ontstaan tussen publieke waarden en bedrijfseconomische waarden van de klant.
- De uitwerking van de voorbeelden van morele dilemma's is niet handzaam voor de lezer. Eerst wordt het dilemma in paragraaf 2.2 beschreven en verder verkent in paragraaf 3.1. Dit leest niet prettig. Wellicht kan het aantal dilemma's worden beperkt en op één plek als casus worden uitgewerkt (met de dilemmaschets en kernpunten van stakeholders). Wellicht nog duidelijker zou het zijn om de stappen van het morele dilemma model uit de bijlage te doorlopen, daardoor wordt het meteen in de praktijk gebracht.
- Door het gehele paper lijkt de accountant als individueel te worden aangesproken. In onze ogen een gemiste kans. De accountantsorganisatie (werkgever van de accountant), de directe leidinggevende, het team en de koepelorganisatie hebben ook een rol in het omgaan met de geschetste dilemma's. Hier zou ook aan gerefereerd kunnen worden als het gaat om acties en hulp voor de individuele accountant.

De vragen over de dilemma's (pagina 10) kunnen wij niet beantwoorden, dit vraagt om het perspectief van een goedkeurend accountant.

Over de vragen over de handvatten (pagina 16) hebben wij de volgende gedachten:

1. *Kunt u zich vinden in de voorgestelde handvatten voor de accountants?* Ja, wel met een aantal opmerkingen:
 - a. Samen kom je verder: wat er staat klinkt afwachtend, wat kan een accountantsorganisatie doen om dit tot stand te brengen? Bijvoorbeeld periodiek casuïstiek bespreken, dilemma's beschrijven, casussen en afwegingen te publiceren etc. Hierbij kunnen we ons ook voorstellen dat een accountantsorganisatie een proces inricht om opvolging te geven aan dilemma's die een bredere strekking hebben. En zorg te dragen dat collega's profijt hebben van de eerdere ervaringen en afwegingen. Ook kan zo een meer uniforme handelingswijze worden gestimuleerd.
 - b. Ethisch Kompas: goed instrument, maar hoe wordt naleving gemonitord?
 - c. Dilemma model: prima model, past Rabobank ook toe in de Commissie Ethiek.
 - d. Bespreken en rapporteren: belangrijk, echter dient de individuele accountant hier wel in te worden ondersteund. Wat kan helpen is dat er voorbeelden van management letters worden gedeeld.
2. *Mist u nog mogelijke handvatten?* We missen het organisatieniveau: welke infrastructuur kan een accountantsorganisatie en koepelorganisatie opzetten voor het omgaan met morele dilemma's?
3. *Moeten morele dilemma's in het dossier worden vastgelegd/uitgewerkt? En zo ja, op welke wijze?* Lijkt ons een goed idee, het dilemma model kan gebruikt worden om een beslissing te

motiveren. Dergelijke afwegingen kunnen ook gebruikt worden om anderen te informeren en te stimuleren op een vergelijkbare manier te handelen.'

Kr/Mvrgr, Jolanda

drs. Jolanda van Rooij-Jeuken RA CIA
Chief Audit Group, Audit Rabobank
#BeKind

Rabobank

Mobile + 31 6 22248129

Jolanda.van.Rooij@rabobank.nl

P.O. Box 17100, 3500 HG Utrecht, The Netherlands

Street address: [Croeselaan 18, 3521 CB, Utrecht, The Netherlands](#)